

19 ganger har kunstner Morten Traavik besøkt Nord-Korea.
– Jeg ville vel neppe bli trodd hvis jeg sa at jeg ikke likte å provosere, innrømmer han.

Vår mann i Pyongyang

FAKTA

Morten Traavik (46)

YRKE: Regissør og kunstner.

BOR: Stockholm og Oslo.

SIVILSTATUS: Gift, to barn på tre og seks.

BAKGRUNN: Teaterregissør, utdannet ved GITIS i Moskva og DI i Stockholm.

FIKK NYLIG Teaterkritikerprisen for forestillingen *Århundrets rettssak*. Miljøorganisasjonenes klimasøksmål mot staten ble satt opp som teater, på smeltende isblokker i Kirkenes, med publikum som dommere.

HAR GJENNOMFØRT en rekke kunstprosjekter i samarbeid med det nordkoreanske regimet, i Norge og Nord-Korea. Vakte internasjonal oppsikt da han organiserte den første rockekonserten i landet noensinne. Arbeidet med Nord-Korea er blitt kraftig kritisert.

TIL HØSTEN gir han ut bok med arbeidstittel *En forræders guide til Nord-Korea* på Aschehoug.

TEKST: LARS HALVOR MAGERØY
Journalist

FOTO: PAW GISSEL

Jeg kjente sengen bevege seg som om den hadde hjul. Først tenkte jeg jordskjelv. Og så: *Nå har de gjort det.* Første gang regissør og kunstner Morten Traavik besøkte Nord-Korea, var det av ren nysgjerrighet. I regi av en internasjonal venneforening dro han for å se det han har kalt «verdens største og lengst pågående teaterforestilling» på nært hold. Det ble starten på et av de merkeligste og mest omdiskuterte kunstprosjektene skattebetalerne har finansiert det siste tiåret.

I kulturutvekslingens navn har Traavik arrangert samtidskunstfestival i Pyongyang. Han sto bak den første rockekonserten i landet noensinne, med det slovenske industrirockbandet Laibach. Han har posert blant diktaturets offiserer med discokule og hjerteformet elgitar. Nordkoreanere har fått lære 17. mai-feiring, kardemommeløven og «Take on me». Alt i tett samarbeid med – og med velsignelse fra – Kim Jong-uns regime.

19 besøk i Nord-Korea

Besøket i september i fjor var hans nittende. Men nå kjentes alt annerledes. Samarbeidspartnerne var mer mistenksomme. Propagandaplakatene av Kim hadde fått selskap av andre, mer urovekkende, av amerikanske soldater med onde øyne og hogttenner.

To dager etter ankomst ble en rakett skutt ut over Japan og landet i havet. Og så, mens Traavik lå og leste på hotellet kun de mest betrodde får forlate uten en oppasser, kom rystelsen.

– Etterpå sto vi og hørte annonseringen av at de hadde gjennomført en vellykket atomprøvesprengning. Nordkoreanerne brøt ut i applaus. Hele gruppen vår av

internasjonale kunstnere var helt hvite i fjeset.

Om seks dager tennes OL-ilden i sørkoreanske Pyeongchang. Noen land har hatt større hodepiner i oppkjøringen enn hvem som skal få plass i langrennstroppen.

Etter møter i den demilitariserte sonen ved 38. breddegrad, trolig verdens strengest bevoktede grense, har de to koreane blitt enige om å marsjere inn til åpningsseremonien under samme flagg. De stiller til og med felles lag i én gren, ishockey for kvinner.

Alt mens frykten for atomkrig er større enn noen gang siden den kalde krigen. Forrige uke stilte forskergruppen Atomic Scientists frem «dommedagsklokken» til to minutter på midnatt.

– Dette handler ikke om at regimet plutselig vil ha fred og forsoning, forsikrer Traavik.

– Nord-Korea har alltid bedrevet kløktig manøvrering mellom stormaktene. Nå har Sør-Korea en president som er mer forsonlig innstilt enn de to forrige. Da ser regimet det i sin interesse å slå en kile inn mellom dem og USA.

Han sitter i en hotelloobby ikke langt fra teaterkompaniets norske kontor på Grünerløkka. Det er snart syv år siden han flyttet til Stockholm.

Ikke redd for Atom-Kim

– Hva Kim selv tenker, spiller liten rolle. Han er en gallionsfigur. Han er virkelig en iscenesettelse.

– Og Sør-Korea vil ha Nord-Korea med for ikke å bli sabotert?

– Ja, som en forsikring. De vil vel neppe bombe sine egne, dyrebare kvinnelige ishockeyspillere.

Et ørlite smil.

– Er du bekymret for atomkonflikt?

– Overhodet ikke. Jeg er ikke overbevist om at de har atomvåpen engang. Så vidt meg bekjent har det ikke vært målt entydig forhøyet radioaktivitet i atmosfæren etter sprengningene. Men det passer flere av partene at folk tror de

har bomben.

– Det er vel ganske konspiratorisk?

– At CIA og Pentagon ikke alltid forteller sannheten? Men selv om de skulle ha atomvåpen, ville de aldri starte en atomkrig. Er det noe regimet ikke er, så er det det gale.

Det umuliges kunst

Vi ble advart mot Traavik. Han er en type man aldri helt vet hvor man har, blir det sagt. Når han sier ting som at Norge har noe å lære av Nord-Korea – mener han det, eller er det en del av det kunstneriske verket?

Enklere blir det ikke av at han ofte takker sine kritikere for å ta del i «forestillingen». Og kritikere er det mange av.

«Traavik har vært seks ganger i Nord-Korea, men forstår ikke hvordan en Potemkin-kulisse fungerer», skrev Civita-historiker Bård Larsen i 2012, da Traavik til protester fra UD laget «festspill» i Pyongyang 17. mai. Er det «helt greit at midler fra kulturrådet legger grunnlag for massepropaganda i Nord-Korea?» ville Frps Gjermund Hagesæther vite i Stortingets spørretime.

En annen kritikk går på at Traavik bruker det lidende nordkoreanske folket som rekvisitt. Han har inngått et «intimt samarbeid med myndighetene i verdens verste diktaturstat for å realisere sin kunst i form av et småmorsomt sceneeksperiment», skrev Egner-biograf Anders Heger i 2014. Da hadde Traavik hentet nordkoreanske barn til Festspillene i Bergen for å fremføre musikk fra *Kardemomme* by. Visene om politimester Bastian og tante Sofie fikk unektelig en uvant klang.

– Hva har du villet få til med prosjektene?

– Jeg har villet få dem til, sier Traavik. Setningene er langsomme og velformede, ordene later til å bli nøye vurdert. Eller kanskje det bare går litt sakte etter en kort natt. Det blir fort sent når han treffer gamle kjente i Norge, i dag er han hard på kaffen.